

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2019-2020

24 SEPTEMBRE 2020

Proposition de résolution relative à la décision du gouvernement turc de transformer Sainte-Sophie en mosquée

(Déposée par M. Klaas Sloopmans et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

La basilique «*Hagia Sophia*» («Sainte Sagesse» en grec) est l'un des monuments les plus célèbres au monde. Le bâtiment a été érigé au sixième siècle, sur ordre de l'empereur byzantin Justinien Ier, en tant que basilique chrétienne et était la plus grande cathédrale du monde jusqu'à la chute de Constantinople (1453). La basilique est l'un des premiers exemples d'architecture byzantine typique. Après la conquête de Constantinople par les Ottomans, le bâtiment a été transformé en lieu de culte islamique et des minarets ont été ajoutés. En 1934, sur décision de Mustafa Kemal Atatürk, le bâtiment a été réaménagé en musée en raison de sa valeur universelle et de son importance pour différentes communautés religieuses. En 1985, Sainte-Sophie a été inscrite sur la Liste du patrimoine mondial de l'Organisation des Nations unies pour l'éducation, la science et la culture (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO).

Le caractère laïque de ce site du patrimoine mondial est, depuis longtemps, une épine dans le pied de l'actuel président turc Recep Tayyip Erdoğan et de son parti, l'AKP (*Adalet ve Kalkınma Partisi*, Parti de la justice et du développement). Depuis des années, des musulmans turcs radicaux manifestent devant l'ancienne basilique chrétienne le 29 mai, jour de la prise de Constantinople par les Ottomans. En juin 2020, la proposition de transformer le musée en mosquée a été présentée au Conseil d'État turc, qui a décidé à l'unanimité d'invalider l'ancien décret d'Atatürk qui transformait le bâtiment

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2019-2020

24 SEPTEMBER 2020

Voorstel van resolutie over de beslissing van de Turkse regering om de Hagia Sophia in te richten als moskee

(Ingediend door de heer Klaas Sloopmans c.s.)

TOELICHTING

De «*Hagia Sophia*» (Grieks voor «Heilige Wijsheid») behoort tot de bekendste monumenten ter wereld. Het gebouw werd in de zesde eeuw gebouwd in opdracht van de Byzantijnse keizer Justinianus I als christelijke basiliek en was tot de val van Constantinople (1453) de grootste kathedraal ter wereld. De basiliek is een van de eerste voorbeelden van typisch Byzantijnse architectuur. Na de Ottomaanse verovering van Constantinople werd het gebouw omgevormd tot een islamitisch gebedshuis en werden er minaretten aan toegevoegd. In 1934 werd, door een beslissing van Mustafa Kemal Atatürk, het gebouw heringericht als museum omwille van zijn universele waarde en belang voor verschillende geloofsgemeenschappen. De Hagia Sophia werd in 1985 ingeschreven op de Werelderfgoedlijst van de Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO).

Het seculiere karakter van dit werelderfgoed is al jaren een doorn in het oog van de huidige Turkse president Recep Tayyip Erdoğan en zijn AK-partij (*Adalet ve Kalkınma Partisi*, Partij voor rechtvaardigheid en ontwikkeling). Al jaren wordt er door radicale Turkse moslims op 29 mei, de dag van de Ottomaanse inname van Constantinople, betoogd aan de voormalige christelijke basiliek. In juni 2020 werd het voorstel om het museum om te vormen tot een moskee voorgelegd aan de Turkse Raad van State. Deze oordeelde daarop unaniem dat het voormalige decreet van Atatürk waarmee

en musée. Le président Erdogan a, dès le 10 juillet 2020, cédé Sainte-Sophie au Diyanet, l'autorité turque des affaires religieuses. Les éléments musulmans les plus radicaux de Turquie semblent ainsi obtenir gain de cause.

La communauté internationale est horrifiée par la transformation du bâtiment en mosquée. On craint non seulement que l'accessibilité du bâtiment monumental soit limitée, mais aussi que les anciennes mosaïques et représentations chrétiennes puissent être irrémédiablement endommagées voire complètement perdues. Il est donc nécessaire de protester fermement contre cet état de fait.

*
* *

het gebouw werd ingericht als een museum nietig is. President Erdogan droeg reeds op 10 juli 2020 de Hagia Sophia over aan de Diyanet, het Turkse Presidium voor godsdienstzaken. Met deze beslissing lijken de meest radicale moslimelementen in Turkije alvast hun slag thuis te halen.

De internationale gemeenschap reageert met afschuw op de hernieuwde omvorming van het gebouw tot moskee. Er wordt niet alleen gevreesd dat de toegankelijkheid van het monumentale gebouw beperkt zal worden, maar ook dat de eeuwenoude christelijke mozaïeken en afbeeldingen onherstelbaar beschadigd of zelfs volledig verloren zouden kunnen gaan. Het is derhalve nodig krachtig te protesteren tegen deze gang van zaken.

*
* *

PROPOSITION DE RÉOLUTION

Le Sénat,

A. vu la décision du Conseil d'État turc qui, le 2 juillet 2020, a ouvert la voie au gouvernement turc pour convertir Sainte-Sophie en mosquée;

B. vu la décision du 10 juillet 2020 du président turc Erdogan de céder, par décret, Sainte-Sophie au Diyanet, l'autorité turque des affaires religieuses, dans le but de transformer le bâtiment en mosquée;

C. considérant que Sainte-Sophie, étant donné son inscription en tant que monument sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO en 1985, a une valeur historique et culturelle universelle;

D. considérant l'importance de la basilique d'origine chrétienne pour la communauté religieuse chrétienne et en particulier pour le monde chrétien orthodoxe;

E. vu l'article 1er de la Convention UNESCO relative à la protection du patrimoine mondial, culturel et naturel, qui définit les monuments pouvant être considérés comme patrimoine culturel comme des «œuvres architecturales [...] qui ont une valeur universelle exceptionnelle du point de vue de l'histoire, de l'art ou de la science»;

F. considérant que la décision de convertir en mosquée le site inscrit au patrimoine mondial porte atteinte à la valeur universelle et à l'accessibilité du bien et nécessite donc l'approbation du Comité du patrimoine mondial de l'UNESCO, qui garantit l'application correcte de la Convention;

G. vu l'article 4 de la Convention UNESCO, en vertu duquel l'obligation d'assurer la protection, la conservation, la mise en valeur et la transmission aux générations futures du patrimoine incombe à l'État dans lequel ledit patrimoine est situé;

H. considérant que la décision du gouvernement turc de convertir le monument en lieu de culte islamique ne satisfait pas à cette obligation;

I. vu le communiqué de la directrice générale de l'UNESCO, Audrey Azoulay, le 10 juillet 2020, selon lequel elle «regrette profondément» la décision des autorités turques, prise sans discussion préalable, tout

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

A. gelet op de uitspraak van de Turkse Raad van State waardoor op 2 juli 2020 de weg vrij werd gemaakt voor de Turkse regering om de Hagia Sophia in te richten als een moskee;

B. gelet op de beslissing van de Turkse president Erdogan van 10 juli 2020 om de Hagia Sophia per decreet over te maken aan de Diyanet, het Turkse Presidium voor godsdienstzaken, met als doel de omvorming van het gebouw tot een moskee;

C. overwegende dat de Hagia Sophia, gelet op diens inschrijving als monument op de UNESCO Werelderfgoedlijst in 1985, een universele historische en culturele waarde heeft;

D. overwegende het belang van de van oorsprong christelijke basiliek voor de christelijke geloofsgemeenschap en de orthodox-christelijke wereld in het bijzonder;

E. gelet op artikel 1 van het Werelderfgoedverdrag dat monumenten die beschouwd kunnen worden als cultureel erfgoed definieert als «architecturale werken [...] die van buitengewone universele waarde zijn vanuit een historisch, artistiek of wetenschappelijk oogpunt»;

F. overwegende dat de beslissing om het ingeschreven werelderfgoed om te vormen tot een moskee de universele waarde en de toegankelijkheid van het goed aantast en aldus de goedkeuring vereist van het UNESCO Werelderfgoedcomité, dat over de correcte toepassing van het verdrag waakt;

G. gelet op artikel 4 van het UNESCO Werelderfgoedverdrag, dat de verantwoordelijkheid voor het beschermen, bewaren, presenteren en doorgeven van het werelderfgoed aan toekomstige generaties bij de Staat legt waarin het gesitueerd is;

H. overwegende dat de Turkse overheid door haar beslissing om het monument om te vormen tot een islamitisch gebedshuis niet voldoet aan die verplichting;

I. gelet op de mededeling door de directeur-generaal van de UNESCO, Audrey Azoulay, op 10 juli 2020 dat zij de beslissing van de Turkse overheid en het gebrek aan voorafgaandelijk overleg «ten diepste betreuren»

en appelant à préserver la «valeur universelle» du site du patrimoine mondial;

J. considérant que la directrice générale de l'UNESCO a fait part de ces objections à l'ambassadeur de Turquie auprès de l'UNESCO;

K. considérant que l'UNESCO souligne que la participation effective, inclusive et équitable des différentes communautés et parties prenantes concernées est nécessaire pour le site du patrimoine mondial, et souligne son caractère unique et son importance;

L. considérant que plusieurs responsables de confessions chrétiennes ont exprimé leurs regrets et désapprobation les plus profonds face à la décision de neutraliser l'importance historico-culturelle chrétienne du monument;

M. considérant que l'influence croissante du président Erdogan et de son parti islamiste conservateur, l'AKP, conduit à une délaïcisation croissante de la République de Turquie;

Demande au gouvernement fédéral:

1) de condamner fermement la décision du gouvernement turc de faire de Sainte-Sophie une mosquée et d'appeler à la préservation du caractère universel de ce site du patrimoine mondial;

2) de demander également aux gouvernements des entités fédérées et à la Commission européenne de condamner la décision du gouvernement turc;

3) de convoquer l'ambassadeur de Turquie et d'insister sur la reconversion immédiate du monument en musée.

Le 17 septembre 2020.

en tegelĳkertĳd opriep de «universele waarde» van het werelderfgoed te bewaren;

J. gelet op de uiting van deze bezwaren door de directeur-generaal van de UNESCO bij de Turkse ambassadeur bij UNESCO;

K. overwegende dat de UNESCO erop wijst dat de effectieve, inclusieve en billijke deelname van de verschillende betrokken gemeenschappen en belanghebbenden bij het erfgoed noodzakelijk is voor het werelderfgoed en de enigheid en betekenis ervan onderstreept;

L. overwegende dat meerdere hoofden van christelijke denominaties hun diepste treurnis en afkeuring hebben laten blijken omtrent de beslissing om het christelijke cultureel-historisch belang van het monument te neutraliseren;

M. overwegende dat de toenemende invloed van president Erdogan en zijn conservatief-islamitische AK-partij leidt tot een toenemende desecularisering van de republiek Turkije,

Vraagt de federale regering om:

1) de beslissing van de Turkse overheid om de Hagia Sophia in te richten als een moskee ten strengste te veroordelen en op te roepen om het universele karakter van dit werelderfgoed te vrijwaren;

2) ook de deelstaatregeringen en de Europese Commissie te verzoeken om de beslissing van de Turkse overheid te veroordelen;

3) de Turkse ambassadeur te ontbieden en aan te dringen op het onmiddellĳk herstel van het monument als museum.

17 september 2020.

Klaas SLOOTMANS.
Leo PIETERS.
Adeline BLANCQUAERT.
Guy D'HAESELEER.
Yves BUYASSE.
Bob DE BRANBANDERE.
Anke VAN DERMEERSCH.